

ПРОБЛЕМИ ЕФЕКТИВНОГО УПРАВЛІННЯ ЗЕРНОПРОДУКТИВНИМ ПІДКОМПЛЕКСОМ АПК

Виробництво зерна займає особливе місце серед інших галузей рослинництва. Зерно – це не тільки основа харчування людини, це ще і джерело виробництва тваринницької продукції (молока, м'яса, яєць і інших продуктів), а також важливий експортний продукт, який визначає зовнішньоекономічні позиції держави.

Проблема виробництва зерна в Україні є пріоритетною в аграрному секторі економіки, проте останніми роками (за винятком 2001 року, коли було зібрано близько 37 млн. т зерна) спостерігається зменшення виробництва зерна і виникнення кризових ситуацій в зернопродуктовому підкомплексі.

Як відомо, урожайність зернових зменшувалася із року в рік, і останні роки можна назвати роками невикористаних резервів. Головні причини цього, полягають у слабкому матеріально-технічному і незадовільному агрохімічному забезпеченні процесу вирощування зернових культур, не достатньому впровадженні у виробництво досягнень науки, передового досвіду.

Для збільшення валових зборів зерна велике значення мають збереження і підтримка його сортових ресурсів. В Україні створено сітку господарств, які займаються виведенням і випробуванням нових сортів. На території нашої області функціонує Тернопільська державна сорто-випробувальна станція, яка утримується за рахунок державного бюджету і за рахунок грошових надходжень від реалізації продукції та послуг і є підприємством, що безпосередньо здійснює державне випробування сортів, гібридів і ліній сільськогосподарських культур та інших вирощуваних культур.

У відповідності з покладеними завданнями та затвердженою методикою державного сорто-випробування сільськогосподарських культур держсортостанція виконує наступні функції:

- ✓ проводить державні випробування розширених наборів нових сортів, конкурсні виробничо-технологічні випробування перспективних сортів;
- ✓ вивчає придатність випробуваних сортів до сучасних технологій виробництва продуктів рослинництва;
- ✓ визначає стійкість випробуваних сортів до хвороб і шкідників;
- ✓ оцінює придатність до транспортування, а також лежкість продукції випробуваних сортів;
- ✓ виробляє насіння і садівний матеріал перспективних сортів для дальших випробувань, а також насіння і садівний матеріал вищих репродукцій внесених в Державний Реєстр сортів для прискореного впровадження їх у виробництво.

Держсортостанція на закріплених за нею землях на основі досягнень науки і передового досвіду, з врахуванням місцевих умов, здійснює конкретні заходи по підвищенню родючості ґрунтів і раціональному використанню земель, охороні природи, а також використовує найбільш

ефективні системи землеробства, економічно вигідні співвідношення вирощуваних культур, запроваджує і освоює науково обґрунтовані сівозміни.

Сорти озимої пшениці, які передаються до державної комісії з сортовипробування, мають рівень врожайності 50 ц/га. Тобто, це досить низький рівень біологічного потенціалу, що не може задовольняти сучасного зерновиробника. Тому, розроблена спеціалістами Мінагрополітики разом з науковцями та зерновиками регіональних управлінь національна програма "Зерно України" передбачає, як один із шляхів подолання даної проблеми - розширення співробітництва в галузі селекції і насінництва між вітчизняними і провідними зарубіжними науковими установами і фірмами шляхом створення СП, використання спільних селекційних програм, стажування селекціонерів. Передбачається також щорічно створювати і передавати на сортовипробування 55-60 сортів і гібридів зернових культур. Всі ці заходи передбачається проводити за рахунок державної підтримки і сприяння розвитку селекції і насінництва.

Використання господарствами для посіву сортового насіння не тільки збільшує урожай, а й забезпечує покращення його якості, що також є досить актуальним на даному етапі. Якість є одним із факторів, що впливає на ціну і, відповідно, рентабельність вирощування. Не є секретом, що українська пшениця на світовому ринку часто не відповідає вимогам стандартів, і тому переважно реалізується як фуражне зерно. Враховуючи ситуацію на світовому зерновому ринку, а саме - підвищений попит на високоякісне зерно, що викликане погіршенням його якості у останні роки у Європі, і водночас надмірна пропозиція фуражної пшениці - спричинило зниження ціни на таку пшеницю.

Наступною проблемою зернопродуктової галузі є технологічне переоснащення підприємств, нарощування їх виробничих потужностей. Оскільки, через обмеженість інвестування даної галузі, підприємства недовтримували технологічне устаткування і запасні частини, відбулося зниження продуктивності праці. Як наслідок, основні фонди багатьох підприємств по виробництву і переробці зерна спрацьовано, нові надходження машин і устаткування - мізерні, а наявні - за технічними параметрами не відповідають сучасним вимогам і підлягають заміні. Тому першочерговою необхідністю є переоснащення даних підприємств відповідно до нових прогресивних технологій, вдосконалення організації виробництва.

Таке переоснащення важливо здійснювати на основі вітчизняного машинобудування, а не закуповувати імпортне обладнання і техніку. Саме національне виробництво повинно стати основою розвитку національного капіталу, джерелом наповнення бюджету. Провідний економіст України М.Г.Лобас[2:3-9] також вказує на необхідність підтримки національного товаровиробника, проте на даному етапі розвитку економіки через відсутність високоефективної техніки українського виробництва, він пропонує закуповувати сучасні машини в розвинутих країнах, одночасно створюючи спільні підприємства і акціонерні товариства разом із провідними західними фірмами, тим самим максимально використовувати наявний потенціал українського машинобудування (ХТЗ, Херсонський і Тернопільський комбайнові заводи) і працювати над створенням власної техніки. Потрібно сприяти вкладенню капіталу у вітчизняне машинобудування, не допускати простою заводів-гігантів, максимально використовувати їх потужності, розширювати досвід і знання, науковий потенціал у цій галузі.

Одним із виходів із даної ситуації є запровадження лізингу, від якого виграють усі учасники лізингової операції: виробник матеріальних цінностей - здобуде постійного покупця в особі лізингодавця, тим самим зменшить витрати на рекламу і пошуки покупця; лізингоодержувач - отримає можливість користуватися найновішими досягненнями НТП, що забезпечить отримання високих прибутків; лізингодавець - буде отримувати свій прибуток у вигляді орендної плати.

Перші кроки в цьому напрямку вже зроблено: у грудні 1997 року був прийнятий Закон України "Про лізинг", однак суттєвих зрушень в цій формі економічних відносин не спостерігається. Причин цього багато, але головною є неузгодженість даного закону з іншими нормативними документами, а саме встановлений державою термін амортизації є надто тривалим для лізингу.

Ще одним резервом підвищення ефективності функціонування зернопродуктового підкомплексу є скорочення втрат на кожному етапі виробництва. Перш за все це стосується галузі вирощування зернових. За даними, які наводить Лобас М.Г.[2:3-9], різниця між застосуванням старої техніки і нової сучасної, щорічно Україні обходиться у 1,5 млрд. дол., тобто на посівній площі 15-16 млн. га залишається 10-12 млн. т зерна (9-12 ц/га).

Досить значними є втрати зерна і на стадії його зберігання. За даними наведеними міжнародним консультантом з питань технології зберігання зерна при комісії ООН по сільському господарстві і продовольстві Девідом Вільямом: "В Україні виробництво сільськогосподарської продукції є набагато нижче від її потенційних можливостей. Від 25-60% врожаю втрачається внаслідок незадовільних умов зберігання і перевезення"[1:23]. Найбільша частина втрат припадає на стадію первинної обробки, яка включає сушіння, очищення, зберігання. Це означає, що для виконання таких робіт потрібна спеціальна матеріально-технічна база, яка в господарствах практично відсутня, тому приходиться користуватися послугами елеваторів і хлібоприймальних пунктів. Поте і на цих підприємствах обладнання і технології, що застосовуються давно застаріли не тільки фізично, але і морально, що призводить до малоефективного, енергомісткого, нерентабельного виробництва і зростання собівартості послуг, що ними надаються.

Основні причини цього приховуються у державній політиці, що тривалий час проводилася стосовно агропромислового виробництва, і негативно позначилася на його ефективності. Починаючи з 2000 року, здійснюється формування нової моделі аграрного ринку, якій притаманна

приватна власність на землю а роль держави полягає не у прямому втручанні, а у вироблені "правил гри". Для вирішення проблем зернового господарства був виданий Указ Президента "Про невідкладні заходи щодо стимулювання виробництва та розвитку ринку зерна", а також прийнята Постанова КМУ "Про впровадження заставних закупок зерна у сільськогосподарських товаровиробників". Такі заходи сприятимуть активізації біржової торгівлі, поповненню сировинної бази заготівельних підприємств, зменшить вплив коливань цін на ринку зерна.

Література

1. Девид Уильяме. Техническое состояние зернохранилищ Украины оставляет желать лучшего. // АгроСвіт.-2001.-№3. 2. Лобас М.Г. Сучасні машини – ефективні технології// Агроінком. – 1997.-№10-12.

Анотація

У статті сформульовані основні напрями дослідження і підвищення рівня виробництва зернових.

Annotation

The article there was formulated the trends of investigation, raising the level of production of grain products.